รู้ ... เพื่อหยุดความรุนแรงในสังคม

การประชุมวิชาการนิติสุขภาพจิต ครั้งที่ 3
สถาบันกัลยาณ์ราชนครินทร์

"สรุปเนื้อหาในภาพรวม"

กรมสุขภาพจิต
สถาบันกัลยาณ์ราชนครินทร์

อภิปราย : ทำอย่างไร ... เมื่อผู้สูงอายุถูกทารุณ (1)

นางสาวจารุวรรณ นาเมืองรักษ์
นักพัฒนาสังคม กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว

นางสาวกนกวรรณ เหลืองมงคลเลิศ
ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคม
ผู้สูงอายุบ้านบางแค

นางลัดดา จีระกุล
นักสงคมสงเคราะห์ สถาบันกัลยาณ์ราชนครินทร์
ผู้ดำเนินการอภิปราย

รศ.ดร.จิราพร เกศพิชญวัฒนา
อาจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

"ประมาณร้อยละ 4 – 6 ของผู้สูงอายุทั่วโลกถูกกระทำทารุณ แสวงหาผลประโยชน์ ถูกทอดทิ้ง และมีแนวโน้มเพิ่งขึ้น"

การกระทำความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ หมายถึง การกระทำอาจจะเกิดจากความตั้งใจหรือความไม่ตั้งใจ ส่งผลให้เกิดอันตรายทั้งทางร่างกาย จิตใจ รวมถึงการละเมิดสิทธิผู้สูงอายุ เป็นการกระทำเพียงครั้งเดียวหรือหลายครั้งชั่วคราวหรือต่อเนื่อง หรือเป็นการไม่กระทำในสิ่งที่เหมาะสมซึ่งพึงกระทำ

การละเมิดสิทธิต่อผู้สูงอายุ หมายถึง การเพิกเฉย ไม่เคารพต่อศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ จำกัดอิสรภาพ การบังคับให้กระทำในสิ่งที่ไม่ต้องการ ประจานให้อับอายในที่สาธารณะ การไม่ถามความสมัครใจ

รูปแบบการกระทำความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ

- การกระทำรุนแรงทางด้านร่างกาย (Physical abuse)
- การกระทำรุนแรงด้านอารมณ์และจิตใจ (Psychological abuse)
- การหาประโยชน์ในทรัพย์สิน (Material exploitation)
- การคุกคามทางเพศ (Sexual abuse)
- การละเลยทอดทิ้งหรือการละเว้นการกระทำ (Neglect)

ประเภทความรุนแรงในผู้สูงอายุ พบว่า 25.6% เป็นการกระทำรุนแรงทางด้านจิตใจมากที่สุด รองลงมาคือการทอดทิ้ง ละเลย ซึ่งพบในผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ตามด้วยการถูกฉ้อโกงทรัพย์สิน การถูกกระทำรุนแรงทางร่างกายและการถูกกระทำรุนแรงทางเพศ โดยการทอดทิ้งและฉ้อโกงมีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างชัดเจน

สาเหตุปัจจัยความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ พบว่ามีปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ อารมณ์ การพึ่งพาและการไม่ให้ความร่วมมือของผู้สูงอายุ การใช้สารเสพติดของผู้กระทำ และกระบวนการทางสังคม

ข้อเสนอแนวทางในการแก้ไขผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้ง ควรเริ่มที่ครอบครัว ปลูกฝังให้มีความตระหนักถึงหน้าที่ในการดูแล ภาครัฐและเอกชนต้องให้ความสำคัญแก่ผู้สูงอายุมากขึ้น และมีบทลงโทษต่อผู้ทอดทิ้งหรือทำร้ายผู้สูงอายุ

สถานการณ์ความรุนแรงและการละเมิดสิทธิผู้สูงอายุ ข้อมูลจากกรณีศึกษา พบว่า เป็นกรณีศึกษาผู้สูงอายุจากสื่อสาธารณะ 51 ราย โดยถูกทอดทิ้งหรือดูแลไม่เหมาะสมมากที่สุด ส่วนใหญ่ยากจน พึ่งพา ถูกทอดทิ้งให้อยู่ตามลำพังหรือปล่อยทิ้งไว้ในที่สาธารณะ

รู้ ... เพื่อหยุดความรุนแรงในสังคม

การประชุมวิชาการนิติสุขภาพจิต ครั้งที่ 3
สถาบันกัลยาณ์ราชนครินทร์

"สรุปเนื้อหาในภาพรวม"

กรมสุขภาพจิต
สถาบันกัลยาณ์ราชนครินทร์

อภิปราย : ทำอย่างไร ... เมื่อผู้สูงอายุถูกทารุณ (2)

นางสาวจารุวรรณ นาเมืองรักษ์
นักพัฒนาสังคม กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว

นางสาวกนกวรรณ เหลืองมงคลเลิศ
ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคม
ผู้สูงอายุบ้านบางแค

นางลัดดา จีระกุล
นักสงคมสงเคราะห์ สถาบันกัลยาณ์ราชนครินทร์
ผู้ดำเนินการอภิปราย

รศ.ดร.จิราพร เกศพิชญวัฒนา
อาจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รองลงมาคือถูกละเมิดหรือคุกคามทางเพศซึ่งมีแนวโน้มสูงขึ้น และการถูกหลอกลวง กรณีศึกษาผู้สูงอายุจากศูนย์ช่วยเหลือ 5 ราย เป็นผู้สูงอายุที่ไม่มีคนดูแลมากที่สุด รองลงมาคือการต้องการเบี้ยยังชีพ พลัดหลง เร่ร่อน ครอบครัวไม่เข้าใจ และกรณีศึกษาจากข้อมูลพื้นที่ชุมชน 1 ราย เป็นการถูกกระทำรุนแรงทางจิตใจ แสวงหาผลประโยชน์ และถูกทำร้ายร่างกาย

สถานการณ์ปัจจุบัน

- การกระทำความรุนแรงทางด้านจิตใจพบมากที่สุด เป็นปัญหาสำคัญที่พบบ่อยที่สุดในชุมชน เกิดจากปัญหาการสื่อสารและสัมพันธภาพ
- การถูกทอดทิ้งละเลยเป็นรูปแบบความรุนแรงที่พบเป็นอันดับ 2 มีแนวโน้มเป็นปัญหาหลักที่รุนแรงและเพิ่มขึ้นในอนาคต
- การแสวงหาประโยชน์ด้านทรัพย์สิน ส่วนใหญ่เกิดจากคนใกล้ชิดคุ้นเคย
- การกระทำรุนแรงทางด้านร่างกายส่วนใหญ่เกิดจากคนในครอบครัวที่ใช้สารเสพติดหรือมีปัญหาสุขภาพจิต
- การล่วงละเมิดหรือคุกคามทางเพศถูกพบมากขึ้นในสื่อสาธารณะทั้งผู้กระทำที่เป็นคนในและนอกครอบครัว

การปฏิบัติงานในการช่วยเหลือคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว

พรบ.คุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ให้ความหมายของความรุนแรงในครอบครัว ว่าเป็นการกระทำใด ๆ โดยมุ่งประสงค์ให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ สุขภาพ การกระทำโดยบังคับใช้อำนาจครอบงำ ผิดคลองธรรม โดยกำหนดโทษไว้ว่า **"ผู้ใดกระทำการอันเป็นความรุนแรงในครอบครัวผู้นั้นต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 6,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ"** โดยสาเหตุของปัญหาความรุนแรงในครอบครัว คือ การมีความรู้สึกว่าตนเองมีอำนาจมากกว่า ปัญหาทางเศรษฐกิจ และปัญหาทางด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิต

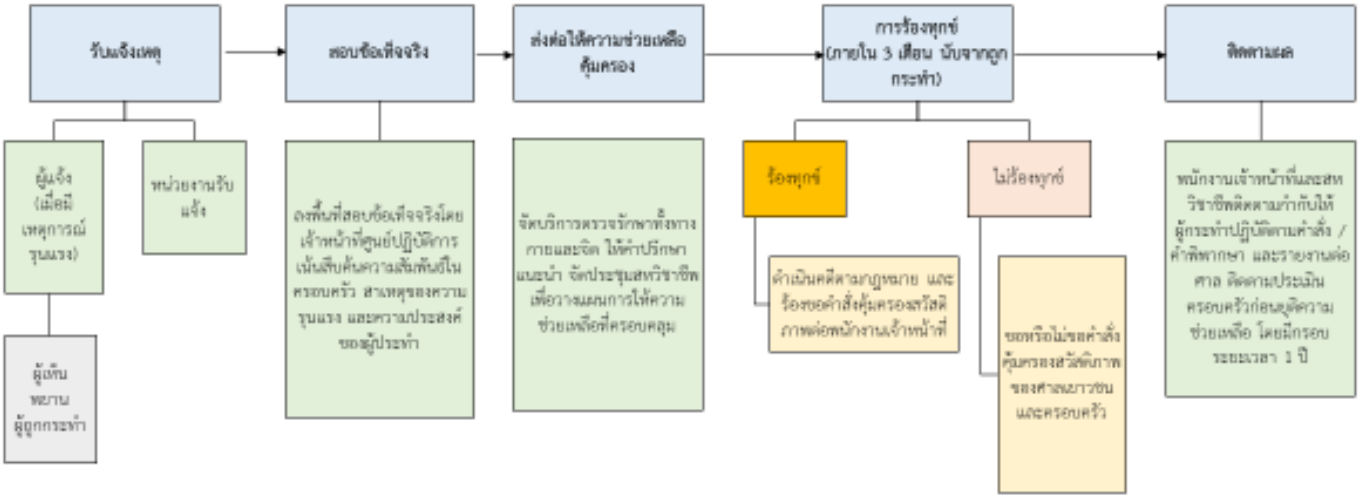

รู้ ... เพื่อหยุดความรุนแรงในสังคม

การประชุมวิชาการนิติสุขภาพจิต ครั้งที่ 3
สถาบันกัลยาณ์ราชนครินทร์

"สรุปเนื้อหาในภาพรวม"

กรมสุขภาพจิต
สถาบันกัลยาณ์ราชนครินทร์

อภิปราย : ทำอย่างไร ... เมื่อผู้สูงอายุถูกทารุณ (3)

นางสาวจารุวรรณ นาเมืองรักษ์
นักพัฒนาสังคม กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว

นางสาวกนกวรรณ เหลืองมงคลเลิศ
ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคม
ผู้สูงอายุบ้านบางแค

นางลัดดา จีระกุล
นักสงคมสงเคราะห์ สถาบันกัลยาณ์ราชนครินทร์
ผู้ดำเนินการอภิปราย

รศ.ดร.จิราพร เกศพิชญวัฒนา
อาจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สถิติสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัว ปีงบประมาณ 2562 – 2564 (ข้อมูล ณ เดือนมีนาคม 2564) พบว่ามีผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) ถูกกระทำรุนแรงในปีงบประมาณ 2562 จำนวน 219 ราย ปีงบประมาณ 2563 จำนวน 220 ราย และปีงบประมาณ 2564 จำนวน 156 ราย

พฤติกรรมความรุนแรง มีสาเหตุมาจากภาวะอารมณ์ เกิดการกดดันและถูกรบกวนทางอารมณ์ ทำให้เกิดความโกรธ หงุดหงิด สาเหตุส่วนใหญ่มาจากความไม่เท่าเทียมทางเพศ ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ความเปลี่ยนแปลงตามวัย ผู้สูงอายุที่ติดเตียงอาจทำให้เกิดความเครียดในการดูแลและใช้ความรุนแรงได้ รวมถึงการไม่ให้ความเคารพกับบุคคลที่อยู่ด้วย ฉะนั้นจึงต้องมีการปลูกฝังเด็กให้เห็นคุณค่าและเคารพบุคคลที่อยู่ร่วมกัน

ผลกระทบของความรุนแรง

- ผลกระทบต่อสุขภาพทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจและอารมณ์
- ผลกระทบต่อครอบครัว ทำให้สถาบันครอบครัวไม่มั่นคง ขัดแย้ง ขาดความสงบสุข
- ผลกระทบต่อสังคม ทำให้เกิดปัญหาผู้สูงอายุไม่มีที่อยู่ ถูกทอดทิ้ง ไม่มีผู้ดูแล

จากกรณีศึกษาของบ้านบางแค พบว่า ต้องมีการทำงานกับครอบครัวและชุมชน หลายครั้งที่ผู้สูงอายุไม่กล้าบอกว่าตนเองถูกทำร้ายเพราะเป็นห่วงผู้กระทำ สิ่งที่ต้องคำนึงคือ **ความปลอดภัย** หากผู้สูงอายุไม่มีความปลอดภัยต้องรับเข้ามาดูแล ช่วงแรกที่เข้ามามักจะเห็นเพียงประเด็นปัญหาไม่มีที่อยู่อาศัย ยากจน ถูกทอดทิ้ง แต่เมื่อผู้สูงอายุรู้สึกไว้วางใจก็จะเล่าถึงความรู้สึกในใจที่ไม่สามารถจัดการได้ จึงต้องมีการค้นหา รับฟัง มองความทุกข์ของผู้สูงอายุให้เท่ากับความทุกข์ของเรา และทุกการตัดสินใจในการช่วยเหลือจะมีการประชุมทีมสหวิชาชีพ มีการออกแบบกิจกรรมรายบุคคล รายกลุ่ม ดึงศักยภาพ เสริมพลัง แรงบวก เพื่อทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

กุญแจสำคัญในการป้องกันความรุนแรงในผู้สูงอายุ

- การสืบค้นปัญหา เฝ้าระวัง สังเกตจากระบบการเยี่ยม สร้างความตระหนักให้คนในชุมชนเห็นความสำคัญ
- การประเมินและการคัดกรองด้วยการสังเกตผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิง ทั้งจากการสังเกตเบื้องต้น ประเมินจากอาการทางกายและการเยี่ยมบ้าน

รู้ ... เพื่อหยุดความรุนแรงในสังคม

การประชุมวิชาการนิติสุขภาพจิต ครั้งที่ 3
สถาบันกัลยาณ์ราชนครินทร์

"สรุปเนื้อหาในภาพรวม"

กรมสุขภาพจิต
สถาบันกัลยาณ์ราชนครินทร์

อภิปราย : ทำอย่างไร ... เมื่อผู้สูงอายุถูกทารุณ (4)

นางสาวจารุวรรณ นาเมืองรักษ์
นักพัฒนาสังคม กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว

นางสาวกนกวรรณ เหลืองมงคลเลิศ
ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านบางแค

นางลัดดา จีระกุล
นักสงคมสงเคราะห์ สถาบันกัลยาณ์ราชนครินทร์
ผู้ดำเนินการอภิปราย

รศ.ดร.จิราพร เกศพิชญวัฒนา
อาจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- การรายงานปัญหาด้วยการมีระบบ OSCC
- การดูแลช่วยเหลือจัดการจากทีมสหวิชาชีพ

ทั้งนี้โดยอาศัยจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาสังคม ชุมชน และเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง

ประสิทธิผลของการช่วยเหลือเยียวยาผู้ถูกกระทำ

แบ่งเป็น สัมพันธภาพ การต้อนรับที่อ่อนโยน อบอุ่น เป็นมิตร เพื่อทะลายกำแพงความไม่ไว้วางใจ คุณสมบัติที่ดี ค้นหาศักยภาพ คุณค่า ความดี เสริมพลังบวก และพลังใจ

การขอรับความช่วยเหลือตาม พรบ.คุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550
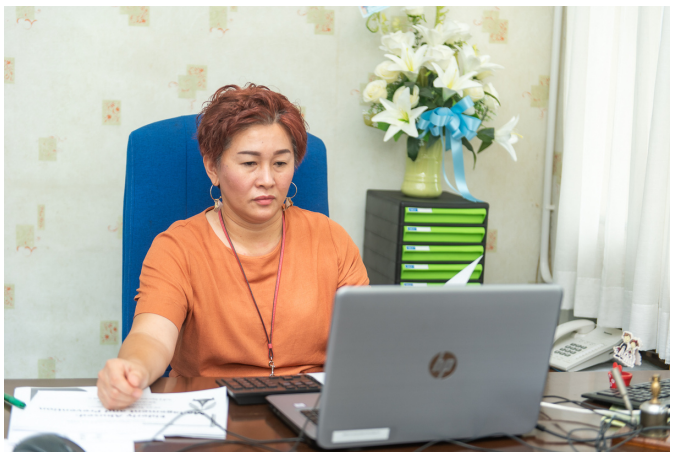
สามารถติดต่อขอความช่วยเหลือได้ที่สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด หรือ สายด่วน 1300